

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economiu.

Va esi Marti-a, Joi-a, Sambet'a si Dominec'a, demaneti'a.

Locuinti'a Redactorului:

si
Cancelari'a Redactiunii:

e in
Strat'a Morariloru Nr. 13.

Scrisorile nefrancate nu se voru
primi decatu numai de la corespun-
dintii regulari ai „Federatiunii“
Articlii tramisi si nepublicati se
voru arde.

Pretulu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 4 fl. v. n.
Pre siese lune . . . 7 fl. 50 cr.
Pre anulu intregu . . . 15 fl.

Pentru Romania:
4 galb. pre anu. — 2 galb. pre 1/2
de anu. — si 1 galb. pre 1/4 de anu.

Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. taps'a tim-
brale pentru fiesce care publicati-
une separatu. In Loculu deschisu
20 cr. de linia
Unu esemplariu costa 10 cr.

Sire electrica parte. a „Feder.“

Aradu, 18 sept. D'in Chisinea s'au alesu ablegati
la congressulu baserecescu: Petra Chirilescu, pro-
topopu, Alesia Popovicu si Emericu Stanescu
advocati.

Pest'a, 6/18 sept. 1868.

D'in faptele loru i vei cunosce pre ei. O noua
doveda a sentiului de dreptate, ce lu-au fratii de la
potere fatia cu natiunea romana si drepturile ei, ni
dede si in dfilele aceste-a onorab. ministeriu constitu-
tiunale ungurescu. In dfilele aceste-a adeca, se denu-
mira judecatorii la tribunalele urbariali infintiate in
Transilvania. Amintiramu la tempulu seu, ca
d'intre 8 presiedinti fura numiti numai doi roma-
ni, si acuma venimu a constata, ca intre 32 de
judecatori de curendu denumiti numeramu 5 roma-
ni, si d'intre acesti-a doi numai ca suplenti.
— In legatura cu acest'a fapta, amintimu pre
scurtu ce'a ce cu alta ocaziune vomu areta mai cu
de-a-menuntulu; ca la guvernulu Transilvaniei
(intielege tote bransurile concentrate acolo), in-
tre 108 ampoiati se aflau 12, era de candu cu
demisiunarea dlui M., se afla numai 11, di unspre-
dece ampoiati romani; la tabl'a regesca judiciara
d'in Transilvania d'intre 55 de ampoiati se aflau
mai de-una-di numai 8 romani, era de candu se mai
demisiunara cati-va barbati destinsi in specialitatea
loru, inse romani dechiarati, se voru mai fi imputi-
nandu si acesti 8 insi; la tribunalulu supremu alu
Transilvaniei (di-i constitutiunalminte: sectiune a
tablei septemvirali unguresci), d'intre 13 ampoiati
se afla 4, di patru romani. Considera, ca in munici-
pie inea se afla Romanii totu dupa acest'a proporti-
ne represetati; considera, ca catu e Transilvania de
lunga si de lata, cu partile adnese cu totu, abie poti de-
scoperi 3 prefecti (fosispani) romani; fa socota apoi, cate
milione s'au storsu si se storcu de pre spatele ro-
manului, si catu sange a versatu elu pentru aperarea
patriei; adu-ti a minte, cate guverne, unulu mai abso-
lutisticu de catu altulu, s'au perendatu pre cervicea lui,
despoiandu-lu si sugandu-i tota puterea, si in fine,
nu uit'a, iubite lectoru, ca guvernulu ungurescu
si-au inauguratu era constitutiunalismului, ce repre-
sinta, si au venitu se dec proba despre multu buci-
nat'a fratietate unguresca: prin mediu-locirea ster-
gerei legiloru d'in 1863/4, uniculu acuisitu, la care
ajunseramu dupa atatea suferintie; prin scoterea
barbatiloru nostri d'in functiuni; prin tragerea inain-
tea tribunaleloru a aceluor Romani adeverati, cari
sunt destulu de barbati pentru a-si radica graiulu in
favorulu drepturiloru calcate a le natiunei romane
— si, considerandu-le tote aceste-a cu de-a-menun-
tulu, pentru ca se vedi la cate a batutu or'a, nu vei
ave lipsa de a cunosce cutare politica inalta,
de a sel procedera fratiloru de la putere, ur-
mata in trecutu fatia cu natiunea nostra, nu vei
ave trebuintia, ca se cunosci machinatiunile loru d'in
siraime si a-ti bate capulu, ca ore ce tendintie au
fatia cu natiunea nostra. Lucrulu este chiaru, faptele
vorbescu, ele sunt inainte-a nostra, fa-ti judecat'a si
ti-indrepta pasii.

Urmarindu cuprinsulu foieloru unguresci, ave-
mu se amintimu de unu articulandru, care face ono-
re efronteriei catoru-va Ungurasi d'in Transilvania,
si care a aparutu in „Esti Lap;“ mai de parte de
unu articlu aparutu in „Hazánk“, care vorbesce de-
spre infintiarea consulatelor magiare, folosindu-se
de multe insinuatuni, dreptu arguminte contra Ro-
maniei, cari ambe le rezervamu a le areta publiculu

mai pre largu si a le reduce la adeverat'a loru va-
lore, in numerii viitori.

Opusetiunea translaitana cascadega pre tota diu'a
noue poteri. — Situatiunea politica devine totu mai
amenintata.

Revista diurnalistica.

„Národní Pokrok,“ diurnalu celicu, tratandu
despre constitutiunea imperiului ore-candu austriacu,
serie urmatoriele: „Ce constitutiune e acest'a, pre ca-
re guvernulu trebuie se o aperi in contra poporeloru?
Ce feliu de eluptatiune a poporulu e aceea, pre
care insu-si poporulu vre se o ingrope?“

In istori'a staturiloru nu s'a mai auditu, ca re-
gimulu se fia silitu a apera una constitutiune libe-
rala in contra poporulu; si „unu guvernulu d'in po-
poru,“ pre care lu-combate poporulu, e curatu una
absurditate.

Dar' acest'a fapta ne mai audita se intielege de
sine, si nonsensulu implica ore-care sensu, indata ce
ne aducemu a minte, ca aici e vorb'a de guvernulu
germanu, constitutiune germana, liberalitate germa-
na. Care germanu a sciutu candu-va, se guverne li-
beralu celu putienu cate-va lune. Unde si candu a
mersu liberalitatea germana mai departe, de catu
pana la libertati pre hârthia?

Acest'a e pracs'a constante a liberalitatii germa-
ne: si-implu gur'a cu frase liberale, fabrica drepturi
si legi fundamentale, cari su-pline de principie libe-
rale; dar' vai de celu, ce ar' cugeta, ca aceste liber-
tati sunt reale, vai de celu, ce ar' crede, ca sunt puse
pre hârthia cu altu scopu, de catu pentru parada.

Fia-care d'intre aceste legi germane are cate una
usia, prin care se pote vira absolutismulu nelimitatu,
si arunca afara tota liberalitatea. — La un'a d'intre
aceste legi lipsesce clausula esecutarei, ea se radica
in aeru ca unu balonu, numai pentru ca se face spe-
ctaculu. Prin alt' lege liberala in loculu libertatii pen-
tru poporu se concede numai arbitriulu oficialiloru.
In a trei'a liberalismulu apatosu se mesteca cu estra-
sulu reactiunii, si aceste latire apoi se compuna balsa-
mulu facatoriu de minuni pentru intenerirea statului.

Tribunalulu birocraticu de apelatiune pote res-
pinge sentintia tribunalulu juratiloru, si pote enun-
cia un'a sentintia, in contra carei-a nu esiste apela-
tiune. — Tribunalulu juratiloru trebuie se decida in
sensulu guvernului, ca-ci altcum ori-care procesu de
presa s'ar' pote scote d'in sfera lui juridica, si s'ar'
pote despoia de beneficiulu ordinariu alu apela-
tiunei.

Ni-au datu una lege de intrunire si adunare,
a carei liberalitate, dupa spuselu autoriloru ei, se
inaltia pana la ceru. Pentru adunari si reuniuni in
localitati inchise nu se recere concesionea poli-
tica, pentru aceea iase se potu opri prin oficiulu
politicu. Pentru adunari sub cerulu liberu se recere
concesione; de opritu nu se potu opri, acest'a sta,
dar' nu e de lips'a a le concede. Guvernulu pote to-
lera tote reuniunile si adunari, cari si pre catu vre,
indata ce numai vre, le pote selu opri, seu nu le con-
cede. Acest'a se numesce oficialminte libertate de in-
trunire si adunare; alti omeni vedu intr'acest'a nu-
mai arbitriulu oficialiloru, si una libertate, care existe
numai pentru partitulu guvernului.

Unu unicu mitingu boemu fu de ajunsu, si li-
bertatea e gata. Numai una adunare boema, si dre-
ptulu de a se aduna e datu preste capu. Astu-feliu e
consecintia naturala a guvernului liberalu alu ger-
maniloru preste boemi; regimulu da libertatea, dar
nime se nu o intrebuintieze; boemii inse intielegu
altcum libertatea, si apoi reactiunea e gata; nu rea-
ctiunea pentru noi, ca-ci natiunea boema a trecutu
preste arbitriulu mascatu si nemascatu alu guverne-
loru germane, ea va trece si preste firm'a cea mai
noua a liberalismulu germanu.

Absolutismulu se escusa cu necesitatea neincun-
giurabila a statului; guvernulu cislaitanu si-a alesu
de firma liberalismulu. Acestu-a e tient'a si scopulu
lui dechiaratu; conturbarea ostensibila a totu dre-
ptulu istoricu si pecatele strigatorie in contra folose-
loru monarchiei, le escusa cu realisarea principieloru
liberale.

Guvernulu trebuie se cada, indata ce se dovede-
sce, ca pretins'a lui basa morala e numai unu fanto-

mu голу. Si in acest'a consta perplesitate, ce si-o
prepara guvernulu prin neconcederea adunariloru
poporale boeme.

Guvernulu cu liberalitatea sa se stabilise in
modu maretiu, si face, ca siarlatanii se lu-laude pre
elu si liberalitatea lui; dar indata ce se apropia boe-
mii, camar'a libertatii se inchide. Guvernulu insu-si
da de mintiuna unica sa escusare, ce o anuciase ca
firma, guvernulu insu-si face, ca lumea se si-deschi-
da ochii si se veda, ca caus'a esistintiei lui e numai
pretestu. Prin acest'a guvernulu trebuie se pera. Noi
lu-vomu silu la reactiune, se tienemu numai mitin-
guri prin tote partile.

Unu guvernulu germanu nu pote fi nici odata li-
beralu pentru slavi. Unu guvernulu d'in poporu si in
contra poporulu, unu guvernulu parlamentariu, care
se indrepta in contra maioritatii poporulu, unu gu-
vernu dupa nume liberalu alu poporeloru incatenate,
e absurditate, e unu ce nenaturalu, maestritu, con-
tradicatoriu, si trebuie se pera de morbulu acelu-a,
care e fiint'a lui. Ca a potutu existe in Cislaitani'a
atare guvernulu ne mai pomenitu in lume, acest'a va
ave istori'a, se o inregistreze spre minunarea poste-
ritatii.

Ce morala se scotemu noi d'in aceste stari?
Aceea ca se aruncamu velulu uitarei preste rosalie
d'in 1848 si preste urmariile loru politice, si se ince-
pemu acolo, unde au incetatu patriotii nostri nainte
si dupa dfilele d'in iuniu, se incepemu cu diet'a anti-
ca boema cu tote drepturile ei, care s'a conchiamatu
pre bas'a legii de alegere d'in 8 aprile 1848; a dou'a
doctrina este, ca se staruimu cu tota energi'a si re-
solutiunea posibila a ne recastiga drepturile nostre.

Acum candu in Vien'a se cerca tote midilocele
posibile, spre a descrie staruintiele boemiloru ca stri-
cative pazei Europei; acum, candu se facu ultimele
incercari, numai ca se nu ne dee autonomia adeve-
rata; acum, candu la fruntari'a polona se respande-
scu faime revolutiunarie, — potemu ascepta de la
contrarii nostri si cele mai dracescu midiloce, spre a
conturb'a pacea in Boemi'a, si a ne apuca de grumadi
cu fortia bruta.

Se ne aducemu a minte, ca d'intre tote celelalte
guverne, celu rusescu recunosce mai antaiu legalita-
tea nesuintieloru nostre. Opusetiune in contra mi-
steriului actualu pana la cele mai estreme margini,
opusetiune pasiva pana la finea d'in urma, pana la
midilocele cele mai escusite!

Sub acest'a inse nu intielegemu neactivitate, nu
lipsa de energia in momentul decisivu! Potu veni mo-
minte, in cari va trebui se lucramu, iute si resolutu,
— atunci se lucramu in spiritulu concordiei. Una
fapta decisa de intreg'a natiune nu pote fi nici odata
in detrimentulu natiunei. Rieger a spusu contrariiloru
nostri, ca pentru drepturile coronei lui Venceslavu
vomu sel si lupta, si deca va fi de lipsa, vomu sel si
mori. Noi suntemu neinvinsi in fortareti'a progresu-
lui legalu, er' deca fortia bruta aru procede agresivu
in contra nostra, atunci d'in patri'a nostra nu vomu
face nici odata unu Schleswig-Holstein.

Alu treile articlu a lui „Nar. Pokrok“ se ocupa
cu impacatiunea boemiloru: „Acestu ministeriu, care
nu e nici siorece nici broscu, urmaresce unu scopu
curatu personalu; si programulu toturoru partiloru
trebuie se sune: resturnarea ministeriului
actualu d'in Vien'a si Pest'a. Ca acest'a nu
trece preste puterile nostre, vedemu la noi insi-ne. Mi-
nisteriulu „liberalu“, seu „constitutiunалу“, seu cum
se mai numesce, e datu preste capu prin unu unicu
mitingu alu compatriotiloru nostri. Bietulu ministeriu
tremura de acestu poporu economu, si nu cuteza a
mai concede nici una adunare. Asiè trebuie demas-
cata mintiuna, asiè trebuie fariseismulu constrinsu,
se marturiscesca si se se umileasca, si insultele, ce li-
amu pusu pre acestu ministeriu, care acum si-ia re-
fugiulu la fortia, au valore mai mare, de catu tote
luptele parlamentarie.

In adeveru e una obraznicia, a aplic'a cuvintele
nostre, adresate eleminteloru liberale si conservative
magiare, la idololatri'a beustica, a ni se pune in cale,
a ne prinde de vestimentu, numai ca se nu plecamu,
si se nu intramu in camar'a jidoviloru cislaitani, cari
vindu marfa vechia ca marfa noua. Programulu no-
stru a fostu totu-de-un'a destulu de chiaru, celu ce
voiesce una Austria, pote sel, unde tientimu si ce

voimă; ori-ce amu schimbata pana acum in programul nostru, amu facutu-o numai cu respectu la cerustările schimbate, provocate prin neconsecința germanilor și a guvernului in monarhia noastră.

Noi dara amu recunoscutu și recunoscemu ca antăia noastră detorinția, a ne scapă de ministeriulu acestu-a.

La acést'a se recere a spune francu, că de Austria negra-galbena nu ne pasa nici mai multu, nici mai putienu, de cătu magiarilor și germanilor.

Terorismulu, ce ni-lu pregatesce partitulu guvernului d'in Vien'a și Pest'a, acolo inculpandu-ne cu panslavismulu, aici cu tendinție reactionarie, feudale, ultramontane, sunt numai fruptele neonestății organelor guvernului, și pentru aceea repetămu, cu omenii acesti-a nu este impacatiune. Său potemu noi trată cu unu guvernulu, care persecuta diurnalele boeme cu mesur absolutistice, cu codicele penalu a lui Bach, cu dependinția tribunalelor s. a. și care opri-me tota libertatea de presa; care opresce reuniunile, nu concede adunările, și egală indreptăție nu o practiseza, nici pre cum a promis-o.

In Vien'a inca n'au invetiatu, a-si tienē cuventulu, și pentru aceea lase-ne in pace cu legile lor fundamentale. Noi amu trecutu preste diplome eterne și „nerevocabile“, vomu trece și preste aceste legi fundamentale, cari incepu a se desmedurā.

Er' pentru ca sē nu mai cada in veci aminte nici diurnalulu „Debatte“, nici altui cui-va, a vorbi intr'unu sufleru de impacatiunea cu boemii și de recunoscerea legilor d'in diecemvre, voimă a produce pre scurtu programulu boemilor.

Acestu programu suna, pre cum urmeza:

Reinoirea dreptului publicu alu coronei boeme, legelatiunea intrega, afara de afacerile strictu imperiale;

unu ministeriu respunsabilu in Prag'a.

Acestu programu neresturnabilu, cu ajutoriulu lui ddiu, lu-vomu mai augmentā in mersulu nostru, cu privinția la drepturile celorlalte popore, anume a magiarilor. Altcum nu vorbiti cu noi, și deca ve place, introduceti in Boemia absolutismulu completu, prin elu tocmai asiē veti ajunge la fericitulu momentu, ca antecesorii vostri d'in sangele constitutiunilor false.

Cu privire la articulu aparatu in „Századunk“, sub titlulu „Daco-Romania“ cetimu in diuariulu „Osten“ urmatorele: „Diurnalulu ungurescu „Századunk“ se ocupā nu de multu de fantomulu Daco-Romaniei, carele politici d'in Pest'a lu arunca in ochii Romanilor totu-de-un'a, de câte ori voiescu a le suspiciunā aspiratiunile juste și loiali, și voiescu a inspaimentā cercurile regimului de la recunoscerea pretensiunilor romane. „Századunk“ se tiene, pre langa tota aparint'a sa independinția, de amicii biuroiului de presa d'in Pest'a și pentru ace'a se pote presupune cu siguretate, că fantomulu Daco-Romaniei numai atuncia este citatu in colonele sale, candu ministeriulu tiei unguresci este silitu a-si aperi inaintea regimului statului său a coronei politic'a sa fatia cu Romanii austriaci. Si ce midi-locu de apereare pote fi mai bunu in acést'a privinția, decâtu a denunciā pre tieranii nostri romani, că ei sunt devotati unei idee a venitoriului, care, ca una idee a statului daco-romanu, nu pote fi realizata decâtu pre ruinele Austriei? Si ce ar' potē justificā mai bine politic'a barbatilor regimului magiaru fatia cu Romanii, decâtu infatșiandu pre Romani ca pre nisce tradatori mascati, și ca pre nisce separatisti secreti? Inse acést'a maniera este periculosa, ea este una sabia cu doue taisiri, care se intorce și contr'a acelu-a, care o-a folositu. Daca metod'a acést'a observata fatia cu Romanii nu se pote justificā altmintre d'in partea unguiloru decâtu dechiarandu pre Romani de tradatori, cu ce fatia voru cautā la acést'a metoda toti acei ne-preocupati, cari sunt convinsi pre deplinu, precum suntemu și noi, despre sinceritatea sentimintelor Romanilor, despre patriotismulu lor, aderinția loru cătra statu și dinastia? „Századunk“ eschiamă cu privire la Romani, că „una imperatia daco-romana, infintiată cu multa versare de sange prin ajutoriulu strainiloru, nu ar' avē de siguru durata lunga, fiindu că Romanii sunt cu multa mai inapoiati in privinția spirituale și materiale, decâtu se pota dā peptu elementulu magiaru superioru.“ Ei bine, noi suntemu de parerea, că in principatele unite romane se afla, dacă nu mai multu, celu putienu atât'a tesauru materialu și spiritalu precātu contienu camerele de provisiune a le magiarismului. Inse aceste mediloce nu sunt destule pentru fonderea unui statulu, și cu atâtu mai putienu pentru fundarea unui statulu civilisatu. Deci magiarii inca nu si-potu castigā binecuventările civilisatiunei decâtu in unu statulu originisatu ca Austria, și pentru ace'a ar' trebui sē abdica pentru totu-de-un'a de visiunea unei Magiarie independinți, care se tiene de ace'a-si categoria cu fantomulu Daco-Romaniei, și nu are nece decâtu vre-o base mai buna decâtu acestu-a. Pusilanimitatea și scurt'a vedere magiara se vede și d'in impregiurarea, că „Századunk“ opune ideei

daco-romane nu pre Austria ci pre elementulu magiaru. Ce nebulia! Daca Austria nu ar' aperi prin egid'a sa puternica atâtu magiarismulu, cătu și pre celelalte individualități de popore contr'a invasiunilor strainne, atunci magiarii, lasati singuri, nu aru potē reziste.

„Tote elemintele poliglote, cari formeza complexulu poporeloru austriace, și locuescu in centrulu Europei pentru a-si aperi individualitatea loru natiunale contr'a eruptiunilor statelor vecine, tote sunt silitu a-si dā ajutoriu imprumutatu pentru aperiarea loru. Ide'a statului austriacu este atâtu de bine esprima in devis'a monarcului nostru comune: „Viribus Unitis“, precum amu dorī numai sē fia precepta și de cătra corifeii magiarilor. Romanii nu se voru nesu a se desparti de cătra Austria, deca acést'a le va asigurā existinția; pentru a cugetā altmintre, ar' trebui sē fimu nebunii său copii nepriceputi.

„Poporele tindu cătra civilisatiune ca-si plantele cătra lumina. Poporele Europei orientali sunt impinse fără resistinția cătra apusu și d'aci provine, că poporele de una civilisatiune inalta a le Austriei, precum Nemții, Boemii, Polonii au inchiatu, in urn'a acestei atrageri irresistibili, una federatiune de statulu cu Magiarii de un'a civilisatiune mai puțină decâtu diumetate.

„Prin urmare ide'a daco-romanismului, chiar sē existe la unii politici romani, precum o colporteza diurnalele regimului d'in Pest'a, nu ar' potē nece candu sē se intorca contr'a Austriei, pentru că chiar in Bucuresci se afla unu numeru insemnatu de politici, cari sunt aplecati a pasi mai de graba la una federatiune cu acestu complexu de staturi, decâtu sē primesca proiectulu Confederatiunei dunarene, atâtu de afectiunatu prin Magiari.

„Ide'a Daco-Romanismului, care neodihnesce pre Magiari, numai atunci ar' potē deveni intrupata și realizata, candu Magiarii, pentru a construi una Ungaria mare, aru vol sē restorne cu totulu statulu Austriei. Atunci, numai atunci, acést'a Ungaria mare ar' fi paralisata prin una Romania mare, pana candu ambe aceste staturi, ar' deveni victima său independinției loru, său s'aru contopi intr'unu statulu invecinatulu cu o cultura mai mare, pentru că n'aru potē sē ajunga scopurile umanității, a caroru realizare nu este data, decâtu unor staturi mari, destinate a propagā cultur'a.

„Infrice-se Magiarii de acést'a idee a Daco-Romanismului, pote li va infrēnā incātu-va dorințele estravagante; noi, cari ne alipimu langa standardulu Austriei, nu ne tememu de una asemene naluca.“

In locu de articulu de fondu.*)

Dupa scirea respandita de foiele magiare, cari credemu că — in acestu punctu — sunt bine informate, cătra finea lunei curgatorie are a se tienē pertratarea finale, in procesulu intentatu contr'a urditoriloru pronunciamentului. Deci este aproape or'a, in care tribunalulu d'in Tergulu-Muresiului, dupa atâte benevolisări, va enuncia sentinția a sup'ra capetelor acelor'a, pre cari-au trasu inaintea sa. — Cum va fi acea sentinția: convinsu-se-va fi o. tribunalulu și prin elu o. ministeriulu ungurescu, său celu d'in urma prin celu de antăiu, d'in respunsurile capetate și d'in o considerare mai de aproape a lucrului, că acelu pronunciamentu dupa dreptu și dreptate nu pote cadē sub neci o pedepsa, său tribunalulu și ministeriu au remasu totu pre langa parerile avute inaintea de intentarea procesului? nu scim, nici nu voimă a cercā. Scimū inse că, fiindu acelu pronunciamentu cuprinsulu justelor pretinsiuni a le natiunei romane, cei trasi inaintea tribunalului nu stau singuri, ci chiar d'in motivulu acū amintitu, ei sunt sustienuti de intrega natiunea romana, ai cărei fii credintiosi se grabira d'in tote laturile a-si aretā consentimentulu lor cu pronunciamentulu d'in cestiune. — Spre dovada, ne tienemu de strinsa detorinția a aduce la publicitate numele tuturor acelor fii ai natiunei romane, cari si-au aretatu pan'acum consentimentulu lor cu pronunciamentulu pre calea diurnalului nostru, observandu acū, că organele justitiei si-voru fi castigatu cunoscinția despre ace'a, că pre care cale si-au aretatu consentimentulu lor cu cuprinsulu pronunciamentului acei barbati ai natiunei romane, cari nu si l'au aretatu pre calea diurnalului nostru. Asiē, voru scē acele organe, că cei mai destinsi barbati ai natiunei nostre s'au luptatu și se lupta pre fatia, in publicitate, cu fruntea deschisa și cu armele dreptatei totu pentru pretinsiunile natiunei romane cuprinse in pronunciamentu, d'in care cauza una dechiarare

*) A se vedē nrii 126, 127, 128, 129 și 130.

speciale a consentimentului lor cu pronunciamentulu ar' fi fostu cu totulu de prisosu. Organele amintite voru aflā nume de aceste-a subscribe d'impreuna cu altele la petitiunea Romanilor suscernuta Majestatei Sale la 30 dec. 1866 și date publicitatei in nrii 57—70 ai acestui diurnalulu; acele-si organe voru scē merge, dacă nu mai departe, celu putienu pana la 1848, și apoi, vediendu, că nu afla barbatu alu natiunei romane, care sē nu fia sustienutu pretinsiunile cuprinse in pronunciamentu, le va fi usioru a intentā procesulu tuturor barbatilor nostri și prin ei intregi natiuni romane, dacă guvernulu ungurescu intr'adeveru afla crime in acele pretensiuni drepte și necontestabile.

Repetămu deci in fati'a lunei pronunciamentulu improcesuatu, aretāmu numele acelor'a, cari l'au subscribe pe calea diurnalului nostru, provocāmu la acei-a cari l'au suscritu și sustienutu pre alte căli și anume provocāmu la cei 1493 de onoratori romani suscriti la petitiunea susternuta Majest. Sale in 30 decembre 1866., și in numele dreptului și alu dreptatei ceremu și pretindemu ca sentinția, ce se va enuncia asup'ra celor trasi inaintea tribunalului d'in Tergulu-Muresiului, sē se estinda asup'ra tuturor!

Pronunciamentu:

Considerandu nemultumirea generale, considerandu pericolulu prea invederatu, in care ajunse natiunea romana, limb'a și confesiunile ei, prin starea presente a lucrurilor și nemultumirea provenitoria de aci, — considerandu, că acést'a d'in urma nu se pote delaturā, de cătu punendu-se in vietia principiile de egalitate, atâtu natiunale cătu și confesionale;

d'in detorinția cătra patri'a și natiunea noastră, cari sunt aruncate pre marginea unui abisu și nu se pota mantul de cătu prin multumirea justelor pretensiuni a le natiunei nostre, carea face majoritatea precumpenitoria a locuitoriloru Traniei, dechiarāmu a stā neclatiti pre lunga principiile și pretensiunile proclamate serbatorese de natiunea romana in adunarea generale și legale de la 2/15 maiu 1848;

era in specie:

I. Ne pronunciamu pentru autonomia Transilvaniei pre basea dipl. leopoldine și a sanct. pragmatece, — cu atâtu mai vertosu, că și autonomia tiereiloru croato-sclavone și recunoscuta, de și relatiunea acelor'a cătra Ungaria a fostu cu totulu diferita de a Traniei.

II. Ne pronunciamu pentru reactivarea articiloru de lege adusi in diet'a de la Sabiiu 1863/4, prin ambii factori competenti ai legelatiunei, sanctionati de Maj., publicati și pusi in vietia, prin cari articli natiunea rom. s'a inarticulatu ca natiune regnicolaria, limb'a și confesiunile ei s'au garantatu.

III. Ne pronunciamu pentru redeschiderea dietei tranee, pre basea unei adeverate reprezentatiuni popolari, dupa dreptu și cuveninția, in sensulu votului datu de minoritatea rom. la diet'a feudale d'in Clusiu, a. 1865. Că noi diet'a pestana nu o potemu considerā indreptătită a face legi valide pentru Trania, neci pre transilvanii, ce pote voru fi siedindu intr'ins'a, de reprezentanti legali ai tiei nostre.

Fiindu că intru impregiurările presenti, nu ne-a remasu altu terenu pentru a castigā incuvenințiare și valore convictiuniloru nostre politice, ne restringemu la descoperirea lor pre calea publicitatei, ca celu pucinu estu modu sē ne plenim detorinția de cetateni, nesuindu totu una-data si a face unu servitiu regimului prin descoperirea franca a nemultumiriloru provenitorie d'in purcederea dinsulu intru afacerile Traniei.

Blasiu, 2/15 1868.

(Urmeza suscrierile, cari credemu că sunt pan'acum bine cunoscute celor ce se cuvine sē le scia.)

Primimū intru tote pronunciamentulu de susu, fiindu gat'a a-lu spriginū in totu momentulu, cu cea mai firma resolutiune.

Datu Dembu, 30 iuliu 1868.

Gregoriu Elechesiu mp., protopopu; Ioanu Muresianu mp., parocu gr.-cat. alu Chiciudului; Ioane Fauru mp., parocu gr.-cat. alu Sioptierului; Simeone Poria mp., parocu Ulesului; Danielu Angelu mp., parocu gr.-cat. alu San-Mihaiului; Manuilu de Calianu mp., parocu gr.-cat.; Nicolau Sabu proprietariu; Andreiu Voda mp., preutu romanu in Ormănișu; Alesiu Sioimosianu mp., preutul Chibulecutului; Basiliu Gora mp., parocu gr. cat.; Alesandru Erdélyi mp., preutu gr.-cat. alu Uilacului; Georgiu Silasi mp., parocu gr.-cat. alu

Dambul; Basiliu Mera mp., parocu gr-cat. alu San-Giorgiu; Nicolau Simboreanu mp., docente in Chiciudu.

Declarăm, că noi, precum înainte asîd si acum, iarî-candu va cere trebuință, petrunsi de sentiulu national, consentim pre deplinu cu principiile pronunțatului, si suntemu gat'a a-lu sprigin' cu tota resolutiune. Totu-una-data demintim in publicu insultatori'a presupunere a diurnalului ungurescu „Hazánk,” carele a numerulu sêu 148 trage la indoieia zelulu nostru national si autenticitatea telegramului nostru impartesit a numerulu 113 alu diurnalului „Federatiunea.”

Datu **Brasiovu**, 4 sept. 1868.

Nicolae Dima mp.; Nicolau Constantinu mp.; Constantinu I. Marinoviciu mp.; Ioanu I. Bobancu mp.; Nicolae B. Marinea mp.; Manolo M. Burbea mp.; Steriu Ciurcu mp.; Masere mp.; Harianu Hodosiu mp.; Constantinu Simboreanu mp.; Constantinu Dimitriu mp.; Dimitrie G. Ciurcu mp.; Tacitu mp.; Sorescu mp.; Cepescu mp.; I. Turcia mp.; I. Pedure mp.; S. Margineanu mp.; I. Dorea mp.; D. Mihalesiu mp.; St. Manole mp.; I. Bozacea mp.; N. Panna mp.; I. Florianu mp.; Constantinu Pascu mp.; Augustu Gramatu mp.; G. Bratu mp.; G. Dicu mp.; Vasilio Barbu mp.; Nicobu Popeniciu mp.; Constantinu Barbescu mp.; Nicolau Marica mp.; Stefanu Villii mp.; Opreseu mp.

(Va urmâ.)

Dieta Ungariei.

Siedinti'a casei reprezentantiloru de la 16 sept. 11 ore a. m.

Presiedinte: Carolu Szentiványi; notariu Andreiu Paizs. D'in partea regimului: Eötvös, Wenckheim, Lónyai.

Presiedintele: „Onorata casa! Inainte de deschide siedinti'a defipta prin decisiune pre diu'a de asta-di, am onorea a salutã pre membrii onoratei casei.

Cestiuni de mare importantia voru rechiamã la atentiune casei, totu momentulu va fi a se intrabuina cu o diligintiã indoita.“

Presiedintele insfra apoi obiectele gat'a pentru a fi prezentate spre desbatere, precum: proiectulu de lege a supr'a venatului, proiectulu de decisiune pentru oprirea feteloru, cari n'au ajunsu inca etatea de 14 de ani, de a trece in provincie orientale, raportulu deputatiunei regnicolare a supr'a afaceri croato-magiare, raportulu comisiunei financiare a supr'a apelor administratiunali a le cetãtiloru regesci, proiectulu de decisiune alu lui Ioane Besze pentru întorcerea celor 60,000 fl., luati cu putere militare de la urbea Strigoniu, proiectulu de decisiune alu lui Carolu Stoll pentru desfiintierea unoru abusuri ceate la Bai'a-Mare etc.

Se ceti apoi protocolulu siedintici ultime, si se autentificã fãra v'o observatiune. Presiedintele prezentã apoi credentiunallu lui Savu Vukovics, deputatu alu cercului de Bács.

Bar. Iosifu Eötvös, premitiendu câte-va cuvinte depune pre mes'a casei, legea recrutarci sanctiunata, de Majestatea Sa.

Se citește si se decide a se publicã.

Franciscu Deák: Eu nu incomodezu a dese ori cu interpelatiuni pre on. ministeriu, acuma mi-tieniu de detorintiã a-i adresã una provocare intr'o afacere importantã si neamenata.

Proprietatea libera este unu postulat neincunșurat alu libertãtii politice, acestu principiu a fostu profesatu prin diet'a de la 1848, elu este profesatu si prin diet'a nostra presinte.

Cas'a a enunțiatu mai de multe ori, cã va asteptã sub acêsta sesiune de la ministeriu presinterea uniu proiectu de lege pentru desfiintierea desdaunãta a toturoru acelor contributiuni, cari sunt de acêsa-si natura cu cele urbariali.

Cum cã una asemenea lege nu s'a depusu inca pre mes'a casei, este a se atribui singuru obiectelor reginti, ce au asteptatu deslegare; sum inse convinsu cã ast'a se va intemplã inca sub sesiunea presinte.

Intre aceste contributiuni este mai vertosu un'a, a carei-a desfiintiere nu pote fi amenata, ast'a e contributiunea de vinu, vam'a montana, diecim'a, non'a. (Aprobare viua).

Culesulu vieloru se apropia, in unele tienuturi a si inceputu. Eu tienu de mare importantia, ca aceste contributiuni de vinu sê se desfiintieze inca in anulul acestu-a. (Aprobare.) Acestu genu de contributiune este greu, neplacutu si in unele locuri casiu chiaru si frecãri, si nu aduce atãte-a venituri celor indreptãtiți, pre cãta dauna face proprietariloru vieloru, prin ace'a cã li sunt legate manile de a-si intrabuiniã liberu proprietatea.

Provocu dara pre ministeriu, ca mai nainte de tot, si adeca fãra amenare, sê substerna unu proiect de lege pentru desfiintierea darei vinului pre lunga desdaunare (Aprobare generala). Acea lege sê statorcesca, cã dãrile amintite voru incetã inca in anulul 1868.

Sê se statorcesca principiile, conformu caroru-a

proprietariulu pamentului sê se desdauneze prin statulu, 6r statulu in decursulu uniu tempu mai indelungatu d. e. 20 ani sê se desdauneze prin posesorulu viei.

Min. Eötvös respunde indata la acêsta interpelatiune, observandu, cã proiectele respective pentru stergerea remanintelor urbariale sunt gat'a in sinulu ministeriului, dar nu s'au pututu pune la ordine d'lei d'in caus'a imbuldiei afaceriloru. Acum inse ministeriulu le va substerna cãtu de curendu (Aprobare.)

Credentiunallu lui Andabázy, deputatu nou alesu in comitatulu Trencinu, se strapune la comisiunea verifcatoria.

Se presinta mai multe petitiuni, cari se predau comisiuniloru respective.

Cu acestea se inchiaia siedinti'a nefindu altu obiectu la ordine d'lei.

Siedinti'a d'in 17 septemvire a casei magnatiloru.

Presiedinte: cete Cziráky; notariu: Nyáry; d'in partea guvernului: Wenckheim.

Dupa una scurta salutare d'in partea presiedintelui cãtra magnati, se introduce notariulu casei deputatiloru, care presinta legea de recutare, spre a se publicã si in cas'a de susu.

Nefindu alte obiecte, sie inti'a se inchiaia, dupa ce presiedintele rogã pre magnati, sê se infãtisieze in numaru mai mare, cã-ci in siedinti'a de asta-di au fostu numai 19 membri de fatia.

Nationalitãtile in Ungaria *)

Si slavii de sudu (iugo-slavii.)

III.

In invoiel'a, ce se inchieã cu Croatia, Ungurii au renunțiatu intieptiesce la spiritulu de proselitismu semetiu si galcevitoriu, care i-a perdutu in 1848. Dar' acêst'a nu este destulu. Interesulu loru le comanda a favoru prin tote midilocele miscarea iugoslava, pentru care au facutu totu pana aci, ca sê o nabusiesca. Sunt datori a sprijini cererile, ce Croatia adreseza la Vien'a, ca sê dobendesca reconstituirea teritoriale a regatului triunitariu, prin aneksiunea graniceriloru si a Dalmatiei. Sunt datori a contribui la fundarea in Zagrabia a unei universitãti slave, care sê pota deveni focariulu progresului literariu si sciintificu alu acestoru tiere, si care va intinde influinti'a sa pana d'incolo de Sava. Trebuie asemenea sê sustiena clerulu catolicu si grecu in silintiele ce pune, ca sê castige mai multa instructiune si mai multa independintia. Numai lucrandu astu-felu se voru intari, se voru mari, voru redã patriei loru vechiele sale otare, si voru deveni in adeveru represintantii civilisatiunii in Oriente.

Mai multi Unguri influinti si luminati d'in ambele partite mi-au respunsu: „Nu ceremu nici o intindere teritoriale, avemu destule pamenturi si pre multi Slavi.“ Intielegu acestu limbagiu: cucerirea este in a leveru o ideia barbara. Despotii au interesu a si anesã provincie noue, pentru cã dau soldati armatei si venituri tesaurului loru; dar' natiunile libere, indata ce au bune tratate de comerciu, nu mai au nimicu de castigatu, marindu-li-se teritoriulu. Cele mai mici sunt cele mai fericite. Sant-Martin si valca Andori, sunt paradisele Europei. Daca dar' Ungaria va potè sê conserve numai limitele sale actuali, noi amu feliçitã-o. Dar' potè-va ea acêst'a? Nu, slabirea imperiului turcu si miscarea Iugo-Slavoru nu-i o voru permite. Eternã cestiune a Oriintelui o va inhiatiã fãra voi'a ei. Credu, cã este permisu a afirmã, cã solutiunea acestei cestiuni este, nu cum se repezeza, in manile Franciei, Angliei sêu Rusiei, ci in ale Ungariei,**) si cã sfãrsitulu, ce va avè, va aternã de politic'a urmata in privinti'a Croatiei. Acestu punctu este asid de importantu pentru Europ'a intreaga in cãtu merita ore cari desvoltãri.

IV.

Imperat'ia otomana cade. Caderca sa este nelecuibile. Merge incetu, dar necontentitu; nimicu n'o opresce, chiaru reformele o grabescu, si ceea ce aru trebuì sê scape semilun'a, sfarsiesce de a o perde. Abiè sunt doui seculi, de candu Turcii faceau sê tremure Europ'a, si aruncau ianicerii loru pana in anim'a continentului nostru. Asta-di, fãra ajutorulu unoru poteri crestine, n'ar avè de cãtu sê se reintorca in Asia. Teritoriulu loru scade neincetatu; au perdutu pe rendu Ungaria, Transilvania, Grecia, Moldov'a, Tiera romanescã, Serbia. Cã ce este mai gravu, numerulu loru descesce inca mai rapede de cãtu teritoriulu loru. Cãti Turci mai remanu in Europ'a? Unu pumnu, potemu dice, unu milionu si jumetate in 1861, dupa societatea geografica d'in Vien'a, unu

*) A se vedè nr. tr.

**) In limb'a romana n'avemu nevoie a demunstrã eroarea acestei asertiuni, mai cu sema acum, candu toti vedu, pe ce cale mergu Ungurii. (Nota Redactiunei.)

milionu numai dupa alte calcule. In Bosni'a numai functionarii sunt Turci. Mahomedanii, ce se gasescu in numaru de 400,000, sunt Slavi, cari au imbraciatu alta data islamismulu, ca sê scape de persecutiunile invingatoriloru; dar n'au incetatu a uru pre acestia, si sunt totu-de un'a cei d'antãiu a se revoltã contr'a loru. In Dobrogi'a este o grupa compacta de Osmanlii; sunt asemenea cãti-va si in unele orasie ale Rumeliei si ale Bulgariei, dar se stingu cu o rapeliciune de mirare. Locutenintela colonelu Peale, consulele Angliei in Bulgari'a, afirmã in 1864, cã in partea acestei provincie la nordulu Balcanului numerulu loru se impucinasce cu peste 100,000 in diece ani. Daca e astu-felu, inainte de o jumetate de seculu nu va mai remanè nici unu Turcu. Turculu nu-i lipsescu ore cari cualitãti, si multi caletori lu-prefera Greculu. Cu tote astea n'are nici un'a d'in acelea, ce facu puterea Statelor moderne. Elu nu lucreza si pucinu se imultiesce. Este cu totalu d'in contra Anglo-Sasonului, care acopera globulu intregu cu progenitur'a (copii) sa, si care brazdeza si amesteca apele si pamentulu supt tote latimele. Turculu se ingrozescce de schimbare si i place repausulu. Americanulu viseza numai progresu si i-place numai miscarea. Imobilitatea, care face fericirea celui d'antãiu, aru omori pe celu de alu douilea. Unu Iankee a castigatu unu milionu de dolari: acêst'a e pentru d'insulu numidiloculu de a traì bine, ci antãiu a misa de capitalu, ca sê castige altelu. Numai sê aiba Turculu pilafulu sêu, si va petrece d'iu'a facendu kiefu. Nu voiu otari, care d'in doui este mai intieptu; dar este siguru, cã unulu va cuceri Occidintele cu sap'a in mana, pe candu celu-l-altu va sfarsi de a perde Oriintele cu ciubuculu in gura. Acestu rezultatu se va produce nu prin insurectiuni armate, ci prin efectulu neresistibile alu legiloru economice.

Ce se va intemplã in urma? Alta data, candu se tieneau in sema numai dorintiele de cucerire ale suveraniloru, se vorbiã de impartirea imperiului turcu intre puterile cele mari. De candu dorintiele poporeloru incepu a fi ascultate, s'au parasitu aceste planuri de impartire. Angli'a, care erã acusatã, cã voiesce sê puna man'a pe Peloponesu sêu pe Candia, doveii cãtu tiene de putieniu la posesiuni impoporate cu rase ostile, dandu Greciei Insulele ioniane inavutite, civilisate sub escelintea sa administrare. Franci'a cata sê fia, se pare, recita in privinti'a espeditiuniloru departate, si Algeri'a oferesce unu campu destulu de intinsu activitãtii sale. Remane Rusi'a, care ar' voi, se dice, sê iee totu, si Austri'a, care afirma, cã nu voiesce nimicu. Ori cumu ar' fi, mostenitorii naturali ai Osmuliloru sunt poporatiunile slave si grece, vechii proprietari ai teritoriului. Slavii sunt in numaru de 8 milioane aproape, Albanesii sêu Schipetarii, si ei mai multu de jumetate Slavi, unu milionu si jumetate, si grecii mai pucinu de unu milionu.

Iugo-Slavii au in urm'a loru unu trecut, care, prin efectele nalucirei, cu care se mangaia natiunile impilate, a devenitu idealulu viitorului, asupr'a caruia se atentãza toti ochii. D'in timpurile cele mai departate: chiar' inaintea dominatiunii romane, nisce grupe de Slavi sêu Slaveni se pare, cã au ocupatu tota tiera, care se intinde la sudulu Dunarii si Dravei, de la sorgintea acestui riu pana la Marea-Negra. In secolulu VII. Serbo-Croatii, chiamati de imperatulu Heracliu, se stabilira si ei in acele locuri, si prin caracterulu loru belicosu castigara o preponderantia deseversita. De la 867 pana la 889, cei doui apostoli Slavi, Cirilu si Methodu i convertira la crestinismu ca si pe Bulgari. Aceste poporatiuni continuara multu tempu a traì in stare primitiva, supt autoritatea capiloru alesi, numiti jupani. Formau astu-felu o multime de republice independinte, basate pe comunitatea pamenturiloru, ceea ce formeza inca pana la unu puntu ore care regimele in vigore d'in aceste tiere. D'in jupani'a de la Zet'a, langa laculu Ochrid'a, est in fine o familia, care avu destula vigore, continuitate si constantia in vederile sale, ca sê unesca cele-l-alte jupanie supt legea sa. Acêst'a fũ famili'a Neman'iã. — Stefanu Neman'iã stabili form'a monarchica. — Dupa ce a cuceritu tota peninsul'a pana la Sav'a si la Dunare, afara de miculu teroriu conservatu de imperat'ia bisantina, muri tiaru alu imperiului serbu in 1195. Tiaratulu Serbiei ajunse la apogeu poterii sale supt Stefanu Dusianu, poreclitu Silni, celu Tare. Acestu barbatu mare supuse Albani'a, Macedoni'a, batũ pe Unguri, fortificã Belgradulu, dete unu forte bunu codice de legi poporeloru sale, facu sê domnesca pretutindeni securitatea, incuragiã artile si voi sê iee Bizantiulu d'in manele stapaniloru lui degenerati, ca sê apere cu voinicii sêi resbelatori Basforulu si tota peninsul'a contr'a Turciloru, deja stabiliti la Brus'a. Dupa mortea sa, intemplata la 1356 la o dî departe de Constantinopole cãtra care mergea anarch'iã isbucni intre marii vasali. Tiaru'u Lazaru tradatu de Vuk Brancovitch, perdũ batali'a de la Kosovo (1389), care dete imperiulu serbu Turciloru, precum Mohaciu erã sê le dee Ungari'a.

Invingerea de la Kosovo a fostu o nenocire ne-

marginata pentru Oriente. Dominatiunea turcesca a opritu de odata dezvoltarea civilizatiunii iugo-slave, care in secolul XIII nu era inferioara acelei-a a Europei centrale. Serbi'a intretinea unu comertiu important cu Itali'a prin porturile sale d'in tiermurile iliriane. Orasie in floritorie se radicau prin locurile, unde nu mai sunt astazi de catu nise ticalose catune. — Manuscripte, obiecte de lusu, monede, beserice ce se vedu si acum, dovedescu, ca cultura artiloru petrunsesse in tiera, strabatuta in tote partile de negociatorii straini. Tiaru dinastiei Nemanatiloru luau in casatoria pe ficele patricianiloru Venetiei, regiloru Ungariei si imperatoriloru Constantinopolii. Pe acesta vechia civilizatiune serba voiescu Iugo-Slavii se o face a renasce, stergendu tote urmele sangerosei si tristei episoade a dominatiunii semilunei. O miscare profunda se severiesce la tote aceste poporatiuni, girbovite supt jugulu slabitu, daru nedibaciu si greu alu pasiloru. Simtimentulu nationalu i-a desteptatu; acelesi sperantie i-unescu. Bulgarii intindu man'a Serbiloru si nedomolitii Montenegreni aspira se se unesca cu d'nsii. De si au ore-cari nuantie in dialectele loru, toti se intelegu intre ei. In Bosni'a Slavii mahometani tienu mai multu la ras-a de catu la cultulu loru, si sunt inimicii cei mai impacienti ai Osmaniloru. Clerulu nationalu fuge de influentia demoralisatoria a episcopiloru fanarioti, ce le impune Port'a. Chiaru tieranii se areta lacomi de instructiune, si pe ori-unde se stabileste o scola, fia deschisa de misiunarii americani seu scotiani, trimetu copiii loru se invetie. Baladele patriotice ale Serbiloru se cauta pretutindeni. Munc'a se face mai bine se introduce gustulu agonisirii; fãra temerea fiscalului, s'aru vedè inlesnirea traiului. Bulgarii, la cari pucinu sange turanianu se amesteca cu celu mai curatu sange slavu, formeza unu poporu modelu. Suntu pre muncitori, pre curati, onesti, casti perseverinti. Li se face o imputare, sunt pre blandi si pre supusi. Serbulu, ca si Montenegrinulu, este mai belicosu, mai lacomu de independintia, mai ocupatu de politica. De la d'insulu pleca agitatiunea nationala, ale carei flacari continute misca tota peninsul'a. Isolarea in care traiescu aceste popore, d'in caus'a dificultatii comunicãrilor, le impedeza progresulu si le prelungesce repausulu; daru construesca-se drumulu de feru de curendu concesu*) de la Belgradu la Constantinopole cu o ramura cãtra Saloniu, si emanciparea Iugo-Slaviloru d'in Turci'a, sicura in tote casurile, va fi grabita cu o jumetate de seculu. Minunatele progrese severite de Serbi'a independinte in diece ani, areta totu ce pote cine-va asteptã de aceste poporatiuni inteligenti si junele Milanu crescutu in cas'a unui filosofu francesu, nu va fi mai pucinu filosofioru tierii sale, de catu nefericitulu principe Mihailu.

„Rom.“

Emile de Laveleye.

(Va urmã.)

Varietati.

*) (Flamur'a nationala serbesca.) De la anulu 1861 incoace in tota dominec'a si serbatoarea se puneã pre cas'a opidului Neoplant'a flamur'a nationala serbesca, rosia-alba-veneta. — Suplimentele primariului, serbu dupa nascere si nume, dete acum ordinatiune, ca ace'a flamur'a se nu se mai puna pre cas'a opidului, fiindu ca e serbesca, si in Ungari'a nu se pote suferi flamur'a serbesca.

*) (Nulla dies sine linea.) „Correspondenz“ era-si comunica unu calendariu translaitanu constitutiunale, incependu d'in 16 iuliu pana in 6 l. c., care contine tote confiscãrile si condamnãrile de redactori, si investigatiunile pentru mitingurile oprite. D'in acestu calendariu vedemu, ca tribunalele c.

*) Acosta linia de drumu de feru se concede unei companie belgiane, prin midilocirea unui magnatu unguru ocupatu neincetatu cu totu, ce interesa dezvoltarea materiale a tierii sale, d. comite Edmondu Zichy. Deja in anulu trecut, d. I. von Hahn, consululu Austriei in Greci'a, publicase unu studiu forte instructiv asupra acestei linie, care va deveni una d'in marile arterie a le comertului european. Pentru tota Europ'a centrale, va fi linia cea mai scurta cãtra Alessandri'a si Indi'a. Prelungita pana la Pireu, aru intrece linia de la Brindisi, chiaru pentru unu caletoriu, ce aru pleca d'in Londr'a. De la Alessandri'a la Pireu sunt 511 mile marine, pana la Saloniu 679, pana la Brindisi 835 pana la Triestu 1,237, pana la Marsili'a 1,245. Saloniu daru este mai aproape cu 746 mile de Alessandri'a de catu Marsili'a. Cu unu vaporu facendu aproape 10 mile pe ora, post'a aru sosi la Saloniu cu 75 de ore mai curendu de catu la Marsili'a, si aru ajunge la Londr'a prin calea ferata cu multu mai nainte de catu vaporu ce aru merge pe mare in acest'a-si portu. Prelungindu-se apoi drumulu de feru pana la Pireu seu la Monembassia in Peloponesu, la o departare numai de 482 mile de Egiptu, avantajulu devine inca mai insemnatu. Pentru transporturile rapedi, trebe se ajunga cine-va la uscatu catu se pote mai curendu, ca-cu merge mai iute pe calea ferata de catu pe mare. Deschiderea acestei minunate cai, dice d. von Hahn, aru face d'in Pest'a si Belgradu principalele interposite ale comertului cu Oriente si aru da vietia la tota Turci'a d'in Europ'a Prin Constantinopole, Marea-Negra, drumulu de feru de la Tiflis la Poti, ce este in constructiune, si printr'o cale ferata ce s'aru deschide in lungulu lui Sir Daria, aru merge cine-va in Indii in mai pucinu de 15 dñle. De amu fi in Statle-Unite aru trebui numai patru ani, ca se se realizeze acestu visu.

r. in decursu de siete septemane au pausatu numai doue dñle. — In 23 si 30 augustu adeca nu s'a confiscatu nici un'a foia in tota Boemi'a, nu s'a condamnatu nici unu redactoru, si nu s'a tienutu nici un'a investigatiune politica. In adeveru doue dñle memorabile in „era noua libera.“

Sciri electrice.

Vien'a, 17 septemvre. Propunerea deputatului Steudel, ca diet'a Austriei inferioare se renuncie de alegerea deputatiloru in consiliulu imperialu, se respinge. Granitsch propune, ca legea fundamentala despre representanti'a imperiului se se modifice pre cale constitutiunala in sensulu alegeriloru directe. Propunerea acest'a se predã unei comisiuni spre esaminare.

Vien'a, 17 septemvre. „Oest. Corr.“ scrie: Majestatea sa va petrece cinci dñle in Cracovia, una dñ in Tanovu si 6 dñle in Leupolea; in 8 octomvre se va inchiaã caletoara prin Galiti'a.

Parisi, 16 septemvre. Monitorulu de sera scrie: Situatiunea continua a fi pacinica. Cea mai mare parte a suveraniloru absenteza in momentulu acestu-a de la resedintiele loru. Guvernele se nesuescu a face, se preponderize ideele moderatiunii in tote cestiunile supuse esaminarii loru.

Parisi, 16 septemvre. „France“, comentandu cuventarea regelui prusianu in Kiel dice: Fatia cu aceste declaratiuni repetite, cari aru fi una comedia nedemna, deca n'aru fi adeveru, e greu a sustiene, ca orizontulu e amenintiatu de resboiu. — „Patrie“ si-esplica cuventarea regelui in favorulu pazei: Opiniunea publica nu va prognostica resboiu d'in alusiunile regelui Wilhelmu la resboiulu d'in ducatele Schleswig-Holstein. Germani'a va aprobã promisiunile de pace ale regelui Wilhelmu, pre cum si-gratuleza Franci'a, ca imperatulu s'a feritu in Chãlons a dà ansa la explicatiuni resboiose.

Parisi, 17 sept. „Moniteur“ scrie: Imperatulu a cercetatu eri castrele d'in Lannemezan. Imperatulu a fostu primitu de marsialulu Niel, de generalulu Goyon si de una multime mare de poporu. 172 comune au fostu reprezentate prin primarii loru si prin unu numeru mare de locuitori. Trupele si poporatiunea rivalisau in intusiasmu, de a salutã pre imperatulu. Dupa revista, imperatulu adunã pre toti generalii si oficierii mai inalti la unu banchetu. Imperatulu a plecatu d'in castre la 7 ore si in decursulu intregi caletoarie a fostu salutatu cu cele mai cordiale achiamatiuni.

Belgradu, 15 septemvre. „Vidovdan“ scrie: Trei bande bulgare sub conducerea lui Dobra si a unui popa s'aru intrunitu in cerculu Filipopelu; langa Pazarcik au fostu ajunsi de turci si s'aru retrasu intre muntii balcanului. Dimitriu Hazdi cu patru tunuri au batutu pre turci, d'intre cari au caditu 300.

Incunoscintiare

despre institutulu de ascuratiune numitu „Ország.“

(Fino.)

La noi are locu impregiurarea, seu mai bine dñsu lips'a de credetu, ca d'intre bursarii (capitalistii) privati nimene nu imprumuta bani pre bunuri nemiscatorie, seu imprumuta a proportiune forte putienu si pre langa conditiuni nespuse de grele. Acost'a nu se intempla d'in cauza ca dora acei bursari si-ar' vedè periclitatu capitalulu si interesulu, ca-cu acoste-a, locat pre proprietãti de pamentu sunt mai sigure; ci se intempla d'in cauza ca ei nu-su siguri ca voru capeta interesulu cu puntualitate si capitalulu pre tempulu abdicerei. — Dara mai virtosu pentru ace'a nu imprumuta bucurosu pre bunuri nemiscatorie, ca-cu, lipsindu pan'acum institutule de ascuratiunea credetului, imprumuturile locat pre bunuri nemiscatorie s'aru infundatu cu totulu, era cu nepotintia a le mai pune in miscare; si daca creditorulu avea lipsa de capitalulu seu, seu de o parte a lui, nu poteã strapune altui-a pretinsiunea sa ascurata cu ipotoca, nice daca era intabulatu pre loculu celu d'antãiu, si asiè, ca se ajunga la banii sei era silitu a abdicè capitalulu si a-si storce pretensiunea mai adeseori prin licitatiune, spre nimicirea proprietariului.

Nu este de lipsa se aretãmu catu de daunosa este acosta impregiurare atãtu cu privire la creditoru, catu si mai virtosu cu privire la proprietarii de pamentu; ca-cu d'in caus'a lipsei de credetu, mii si mii de proprietarii de pamentu, inca si de acei-a, cari in proportiune au fostu ingreunati au detoria mica, abdicandu-li-se asemene detoria, fura despoiatu de cas'a si averea parintesca, si d'in proprietariu avutu de pamentu, d'in industriariu diliginte cu casa, deo-data a devenitu in usiele omeniloru.

Aceste nefericiri voiescu institulu „Ország“ a le delatã prin ascuratiunea contr'a lipsei de credetu; si de acelu pote prevedè, ca proprietarii de pamentu, cari stau sub unu credetu apesatoriu, aducu tote sacrificiele si respundu cu tota promptitudinea tassale de ascuratiune pofite de „Ország“, numai se incungiure licitatiunea si se pota romanè in cas'a si averea parintesca. Si acosta impregiurare de o parte ajuta societatea de a-si locã in modulu celu mai fructiferu capitalulu de actiuni si banii asiedati spre pastrare, era de alta parte este o adeverata binefacere pentru proprietarii de mediu locu si pentru fostii urbarialisti, cari d'in urma au fostu lipsiti pan'acum de ori ce institutu de ascuratiune, de orice si institutulu ungurescu de credetu fontiaru numai pãtari posesiuni au imprumutatu, alu cãroru pretiu trece ce putienu preste 2000 fl.

Planulu noulu institutu de ascuratiune, ca se ascurateze stringere de capitalu inca este forte originalu, si o idea practica bine rumegata; pentrucã oblega pre cei ce-si asieda banii spre pastrare, ca se puna bani in tota luna celu putienu in 12 ani, si daca observa acost'a regula, li face parte d'ia tote folosele, si li dà nu numai interesu deplinu de 6%, ci si interesulu interesului, si afara de acost'a se impartiescu d'in totu castigulu, ce se pote asteptã cu securitate d'in locaru fructuosa a baniloru depusi. Acost'a este asiedara unu adeveratu indemn moralu, pentru ca nice depunetoru se nu-i intrerumpa depunerile lunare promise; cu tote aste-a, daca depunetoriulu d'in ori care cauza nu si-ar' pote continuã depunerile, institutulu nu-lu silesce ca se remana si mai departe in cet'a depunetiloru. In casu de abdicerei se respundu tote depunerile cu interesu de 5%, se intelege, fãra castigu. — Asiedara si in casulu celu mai rãu depunetoru lui „Ország“ stã acolo, unde stã depunetoru ori cãrei cassa de pastrare, la la sume mai mari este inca in avantaju, pentru ca ori candu si-pote reluã banii si capeta 5%. Ba acela, care dechiarã mai inainte, ca voiescu se foloscesca ascuratiunea de capitalu a institutulu „Ország“ numai in locu de cassa de pastrare, si pote locã ori ce suma de bani cu 5% fãra de a solvi vre-o tasse, cu unu procentu deci, dupa cum se vede, care nu-lu dà nici o societate, dupa ce cassele de pastrare si alte institute dupa sume mai mari nu dau de catu 3-4%.

Dara „Ország“ pote promite % mai mare, si-si pote impleni cuventulu cu siguritate, ca-cu numai manipuleza banii depusi, si stringandu tasse forte moderate pentru manipulare, se impartiescu d'in partea ce remane d'in acoste-a, era castigulu lu-dã depunetiloru. Si cumcã acestu castigu pote fi forte insemnatu, se vede d'in cele dñse mai in susu, unde s'a vorbitu despre sectiunea ascuratiunii de credetu a institutulu. Aici asiè dara si-pote folosi ori cine banii depusi, cu interesu si cu cea mai mare securitate, prin care lucru cu o cale se deschide unu funtu avutu, pentru ca sectiunea ascuratiunii de credetu se pota corespunde nobilului seu scopu estensiune totu mai mare.

Prin urmare sectiunea ascuratiunii de credetu si stringerei de capitalu se spriginescu imprumutatu, si amandoru se voru bucurã, de buna sama, de cea mai mare popularitate si spriginire.

Ce s'atinge de capitalulu de actiuni alu noulu institutu, acela este cu multu mai mare, de catu alu societãtiloru de ascuratiune de mai inainte; pentru ca va constã d'in 5,000,000 de floreni, si pentru ca si cei mai putienu avuti se-si pota castiga actiuni, una actiune intrega suna numai pre 100 fl., asiè dara capitalulu de actiuni va fi represintatu prin 50,000 de fruste de actiuni.

Este tare la locu si dispusetiunea, ca societatea in casu de lipsa poftesce solvirea intregi actiuni; de o camdata ince la suscrierea fia cãrei actiuni se solvescu numai 30%, era celalalte 70%, candu cere lips'a, in rate lunare de cãte 10%. F'indu cuprinse pan'acum d'in partea fundatoriloru 10,000 de actiuni, se voru mai emite inca 40,000 de actiuni.

Impartirea castigulu curatu se face in totu anulu sub, tragandu-se mai anteu competinti'a directiunii, fundulu capitalulu de pastrare, si interesulu de 5% de dupa capitalulu de actiuni, era venitulu curatu ce intruce, se imparte in parti egale intre actiunari si intre membrii ascurati ai societãtii, intre cesti d'in urma dupa proportiunea, in care au solvita tasse de ascuratiune la o sectiune seu alt'a a institutulu.

Dupa cele dñse nu pota recumandã destulu spriginirea acestui institutu nouu patrioticu in atentiunea proprietãtiloru de pamentu si a c munitãtiloru, si inca nu numai pentru ca prin numerocele loru ascuratiuni se-lu spriginescu cu totdeasidusulu, ci si d'in consideratiunea: ca se staruiesca ca celu putienu cea mai mare parte a actiuniloru se treca in patria, ce este cu atãtu mai usioru, cu catu o actiune s'a statoritu mai in 100 fl.

In fine amintescu, ca subscrieri de actiuni se primescu si pre calea postei la institutulu „Ország“ (in Pest'a, piati'a Elisabetei nru 2) daca dupa fia care actiune de 100 fl. se tramitu 30 fl. bani gat'a, a cãroru primiri insemnandu-se in cartea de actiuni, actiunea se va tramite respectivulu asemene pre posta. In fine rogu pre acei patrioti onorabili, cari ar' fi aplicati a primi manipulatiunea afaceriloru institutulu nostru, se binevoiesca a-si aretã acosta dorintia catu mai curendu la comitetulu diriginte.

Pest'a, 26 aug. 1868.

Conte Alessandru Haller.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu:

ALEXANDRU ROMANU.